

ceteras omnes impensas quotannis faciendas, Emmi Praesides definient; ii vero qui sunt a commentariis Academiae, Praesidibus postea rationem reddent. (Sr. Acta Apostolica Sedis, 1915. pag. 128. seq.).

Recenzije.

Dr. Doeller: *Compendium Hermeneuticae biblicae. Editio tertia et emendatior. Paderbornae. Schoenningh. 1914.*

Pisac priredio je za početnike u bogoslovlju praktičku hermeneutiku.

Knjigu resi kratkoća, jasnoća te što je posvetio pažnju svim aktualnim pitanjima, koja zasijecaju u hermeneutičko područje.

Spominjući glasovite katoličke exegete dodaje i kratki prijedlog protestantske exegeze.

Posebnu pažnju posvetio je nepogrješivosti biblije.

Svigja mi se, što auctor ne dijeli mišljenje mnogih novijih teologa, koji drže, da se hagiografi spominjući istorijska fakta prilagodili, kako u stvarima prirodnim, mišljenju svoga doba (veritas relativa). Dobro opaža, uz druge jake dokaze, da se ovo mišljenje jedva daje spojiti s nazorima Otaca i naukom starih bogoslova.

Cujmo Jeronima: Una atque eadem credulitas in Moysen refertur et in Deum. . . . Quod autem dico, tale est: credit quispiam in conditorem Deum; non potest credere, nisi prius crediderit, de sanctis eius vera esse quae scripta sunt: Adam a Deo plasmatum, Evam ex costa illius et latere fabricatam, Enoch translatum, Noe naufrago solum orbe servatum: quod primus Abraham de terra sua et cognatione iussus exire, circumcisionem, quam in signum futurae prolis acceperat posteris dereliquit. . . . Ad Regum rat libris veniam, quando in tempore messis obsecrante Samuele, pluviae de coelo et flumina repente manarunt: et David unctus in regem est: et

Nathan et Gad prophetaverunt mysteria; cum Elias igneo raptus est curru, et Elisaeus spiritu duplici mortuus mortuum suscitavit. Haec et cetera de sanctis scripta sunt, nisi quis universa crediderit, in Deum sanctorum credere non valebit: nec adduci ad fidem Veteris Testamenti, nisi quaecumque de patriarchis et prophetis, et aliis insignibus viris narrat historia comprobabit: ut ex fide Legis ad fidem veniat Evangelii et iustitia Dei in eo reveletur ex fide in in fidem (Comm. in epist ad Phil. — Preporučam.

Dr. Franjo Zagoda.

Pözl: *Kurzgefasster Kommentar zum Evangelium des hl. Johannes mit Abschluss der Leidensgeschichte. Graz u. Wien 1915. Styria. III. Auflage.*

Zasluzni, na žalost već blagopokojni pisac, priredio je novo izdanje svojeg komentara.

Dakako da su nastale gdjegdje promjene na temelju novih rezultata.

Pisac drži, da je Gospodin djelovao tri godine, a zabacuje „die sogenannte Einjahrhypothese“.

Dobro primjećuje, da je poželjno, da bibličiste polemizirajući o trajanju javne djelatnosti Gospodinove, a i u drugim pitanjima formalne prirode, izbjegavaju uvrijedljivu dikciju.

Uz stare autore služio se i novim komentarima i monografijama.

Knjigu resi kratkoća, jasnoća i zato je veoma zgodna za školsku porabu.

Knjiga obiluje mnogim zgodnim filološkim, geografskim, istorijskim, arheološkim i patrističkim adnotacijama.

U prologu lijepo je obragjeno pitanje o Logosu. Slijedio je u toj kvestiji poglavito vrsno djelo: Krebs, Der Logos als Heiland im ersten Jahrhundert.

Tumačeći pretvorbu vode u vino u Kani Galilejskoj bilo bi zgodno, da je dodao i kratko mističko tumačenje, kako je lijepo izložio Fonck.¹

Ne slažem se s piscem, da treba *ἄνωθεν* u 3, 3 prevesti sa *de nuo*. S obzirom na 1, 13. *ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν*, i na duh cijelog evan-gelja čini mi se, da je zgodnije pre-vesti sa *odozgo*. Jedno je prirodno, karnalno, zemaljsko rođenje; drugo je svrhunaravsko, duhovno nebesko. Ergo *odozgo*. *Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐν τῆς γῆς ἐν τῆς γῆς ἐστίν, καὶ ἐν τῆς γῆς λαλεῖ.* 3, 37.²

Lijepo je obradio razgovor Gospo-dinov sa Samaritankom, poglavito gdje Gospodin odgovara ženi na pitanje, gdje se treba klanjati Bogu. *πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνούτας ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.* (4, 24.)

Iz toga slijedi: 1., da kršćanski kult nije vezan na jedno mjesto kao staro-zavjetni. 2., da žrtva N. Z. treba da bude skroz duhovna. Jer žrtva N. Z. ima sasvim duhovni karakter, pa treba da joj se pridruže duhovni akti onih, koji žrtvuju. Nadalje treba 3., da se klanjaju u istini. Starozavjetne žrtve bile samo simboli, sjena (*σκιά* Hebr. 10, 1.); mogle su označivati potrebu izmirenja, no nisu mogle nikog očisti-ti ni posvetiti. Naprotiv novoza-vjetna žrtva može čovjeka zaista očisti-ti i posvetiti.

Starozavjetne žrtve bile su karnalne (*θυσίαι σαρκιναί*) prema karakteru S. Z., koji je *σάρξ, θάνατος, κατάρρισις, γράμμα* (II. Cor. 3, 6. 7. 8. 9.; Gal 4, 9.: *ἀσθενή καὶ πτωχὰ στοιχεῖα*; a novo-zavjetna žrtva *θυσία πνευματική* prema karakteru N. Z., a taj je *πνεῦμα* (II. Cor. 3, 8.: *διακονία τοῦ πνεύματος*).

U 5, 1. navodi razna tumačenja ne-determinarne svetkovine (*εορτή*, Soden *ἡ εορτή*).

S obzirom na 4, 35, s obzirom na Ireneja i tolike exegete drži, da je

¹ Fonck: Die Wunder des Herrn p. 169. — 172.

² Belsler: Das Evangelium des heil. Johannes p. 100 — 101.

εορτή drugi uskrs u javnom životu Gospodinovu.

Brani autenciju svršetka 3. v. i 4. v. u 5. glavi. Ustaje odlučno protiv onih, koji pripisuju ozdravljenje 38 godišnjeg bolesnika naravnoj dje-latnosti vode, koja da je bila zasićena mineralnim substancijama. Cijeli kontekst govori protiv toga. Prema tomu ozdravljenje ima skroz svrhunaravski karakter.

Govor Gospodinov u Kafarnaumu o kruhu života dijeli u dva odsjeka. U prvom (6, 22 — 51.) govori Gospodin općenito o kruhu života, te zove sebe i svoju nauku kruhom života. — U drugom (51. — 59.) uči specijalno, da je njegovo presv. tijelo i krv nebeska hrana.

Belsler drži, da je cijeli govor eu-haristički. Knabenbauer, Tillmann i većina katoličkih exegeta drže, da je Gospodin do 48. v. služio se slikovnim govorom; a od 48. doslovnim govo-reći specijalno o euharistiji.

Pözl navodi čvrste dokaze, da se imadu riječi Gospodinove od 87. v. uzeti u prvobitnom značenju. Us-pješno refutira glavne objeicije protivničke.

Brani integritet perikope de muliere adultera (8, 1—11.). Glavni je razlog, što manjka taj odlomak u mnogim starim rukopisima i u grčkih Otaca. Drugi je razlog pedagoški, što se nekoji kršćani smučivali nad blagim postupkom Gospodinovim.

Dobro riješava jezične poteškoće, n. pr. *γραμματοῖς* dolazi u Ivanu samo u ovoj perikopi (8, 3.). No ovdje hoće da točno istakne tenor zakona i od-regjenu strogu kazan za prestupak; zato i zove zakonoše običajnim ime-nom *γραμματοεὺς* (Luk. *νομοδιδάσκαλος*).

Preporučam vrsni komentar.

Dr. Franjo Zagoda.

Dr. Gudek: Sveto Pismo Novoga Zavjeta. Knjiga I. Život Gospodina našega Isusa Krista po Mateju, Marku, Luci i Ivanu. Naklada društva Sveto Jeronimskog Zagreb. 1914.

Dr. Gudek obdario je hrvatski ka-tolički narod lijepom knjigom. Vjerno predočujući govore i djela Gospi-dinova, kako nam zabilježiše evange-